

קול צופיך

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

משפטים - תשנ"ח - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

של חצי שקל הרי היה מצוי בכל בית ובכל השווקים, ואין בזה כל קושי, ומדוע היה צריך הקב"ה להראות לו את המטבע הזה מאש כדי להמחיש לו אותה? היה שולח לו שליח ומראה לו איך נראה חצי שקל!

השיעור לעילוי נשמת :

מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : משפטים

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשנ"ח.

דיני וענייני שבת שקלים

כבוד מעלת הרבנים הנכבדים, כבוד מעלת הרב הראשי של צפת - הרב הפותח, קהל קדוש ונכבד, הנוכחים והמאזינים והשומעים והרואים.

מדוע התורה מצוה להביא חצי שקל ולא שקל שלם

השבת היא שבת פרשת משפטים וגם פרשת שקלים. כלומר, אנחנו נוציא שני ספרי תורה, בספר תורה הראשון אנחנו נקרא שבעה עולים בפרשת משפטים, ובספת תורה השני אנחנו נקרא פרשת שקלים. הגמרא דנה איזה פרשה היא פרשת שקלים - אם קוראים בפרשת "צו" או בפרשת "כי תשא", וז"ל הגמרא (מגילה כ"ט ע"ב): "מאי פרשת שקלים? רב אמר: 'צו' את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי, ושמואל אמר: 'כי תשא'". להלכה קוראים בפרשת "כי תשא", וז"ל מרן בשר"ע (סי' תרפ"ח ס"א): "ר"ח אדר הסמוך לניסן שחל להיות בשבת, קורין פרשת שקלים שהיא כי תשא, עד ועשית כיור נחשת, ומפטיר: ויכרות יהוידע, ומוציאין שלשה ספרים: באחת קורא פרשת השבוע, ובשני של ר"ח, ובשלישי קורא מפטיר בפרשת שקלים". פרשת "כי תשא" ישנם ששה פסוקים שהם פרשת "שקלים" מתחילה הפרשה עד "לכפר על נפשותיכם" השני. שואל האלשיך הקדוש, בתחילת פרשת כי תשא התורה מצוה על השקלים, ומתבקש כל אחד מעם ישראל להביא חצי שקל. מדוע חצי שקל, היה מן הראוי להביא לפחות שקל שלם שהוא דבר שלם ו"עגול", ויותר היה ראוי שכל אחד יביאו עשרה שקלים שיהיה יותר מכובד, ובכל אופן אם לא עשרה שקלים, אזל לפחות שקל שהוא שלם! ומדוע התורה מצוה להביא חצי שקל? וז"ל (פירוש על התורה שמות פרק ל' פסוק ג'): "ראוי לשים לב וכו' ג' - למה מחצית השקל שהוא חצי ולא דבר שלם?".

מדוע הראה הקב"ה למשה רבנו מטבע של אש?

עוד יש להתבונן בפרשתנו, שכשנאמר לו הקב"ה למשה רבנו לצוות את בני ישראל להביא מחצית השקל, אמר לו משה רבנו לקב"ה שהוא אינו מתמצא בענייני ממון כלל ואינו יודע איך נראה חצי שקל. אמר לו הקב"ה: "זה יתנו כל העובר על הפקודים, מחצית השקל". ומבאר רש"י: "זה יתנו - (שמ"ר) הראה לו כמין מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל ואומר לו כזה יתנו", עכ"ל. ולכאורה לשם מה היה צריך להראות לו מטבע של אש, אם משה רבנו לא ידע מה זה מטבע של חצי שקל, שילך לשוק לראות איך נראה מטבע של חצי שקל, או שילך אצל ציפורה אשתו וישאל אותה איך נראה מטבע של חצי שקל? והקושי בזה הוא, שכן ידוע שיש ארבעה דברים שמשה רבנו נצטוו מפי עליון, ובשלושה מהם התקשה: א: קידוש החודש - נתקשה משה רבנו בעניין עיבור הלבנה וכל החשבונות שסיבב לזה, עד שאמר לו הקב"ה: "החדש הזה לכם ראש חודשים" - הראה לו את הלבנה ואת המולד, ואמר לו: "כזה ראה וקדש". ובאמת קשה מאוד לדעת את החשבונות של קידוש הלבנה וסוד העיבור, את מהלך הלבנה לדעת מתי היא חסרה ומתי היא מלאה, לכן הקב"ה הראה לו את זה באופן מוחשי. ב: מעשה המנורה - היה צריך משה רבנו לעשות במקשה אחת את כל המנורה כולל כפתוריה גביעה ופריחיה כולם ממנה יהיו, גם הקנה והבסיס - הכל מקשה אחת, זה באמת קשה. לכן אמר לו הקב"ה: "זה מעשה המנורה", הראה לו באצבע איך לעשות את הכל כפי רצונות יתברך. ואעפ"כ כתוב: "תעשה המנורה" - שתיעשה מאליה כיון שהיה קשה ביותר. ג: ויש אומרים שהראה לו קשר של תפילין, כי משה רבנו התקשה בזה, אמר לו הקב"ה: "וראית את אחורי" - תראה את הקשר של התפילין ותלמד את מעשהו. עד כה מובן מדוע התקשה משה רבנו והיה צריך להראות לו בחוש, אבל מטבע

אין אדם שלם וחובה להשלים עצמו עם חברו

אלא אומר האלשיך הקדוש, שמה שהקב"ה ציוה להביא חצי שקל ולא שקל שלם הוא משום שיש בזה מוסר גדול לעם ישראל. לומר להם, אל תחשבו את עצמכם גדולים ומושלמים, אלא עליכם להשלים את עצמכם כי אין מציאות של שלם אלא אתם עדיין חסרים וצריכים ללמוד ולהתכונן, ולא יאמר אדם עשיתי כבר הרבה מצוות ומספיק לי מה שעשיתי. אין מציאות לומר: "מספיק לי", אלא עליך ללמוד וללמוד כדי להוסיף עוד ועוד. ועוד דבר, שכל אדם מישראל צריך לומר לעצמו שהוא, כיחיד, לא יכול להגיע לשלמות אלא ביחד עם חברו. עם ישראל צריך להיות כולו מאוחד ומחובר, ואם כל אחד הוא חצי, הרי שביחד מגיעים לשלמות. וז"ל (שם): "והנה, על דבר שיעור מחצית השקל ולא שקל שלם, אמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי שקלים ב' ג') הטעם, מפני שהעבודה זרה שקולה כעובר עשרת הדברות, על כן הביאו עשרה גרה. ובשם החכם ה"ר שלמה בן אלקביץ ז"ל שמעתי, שהוא להורות את בני ישראל יחס אחדותם, בל יעלה על לב איש מהם שהוא נפרד מחברו, כי אם כאלו כל אחד חצי, ובהתחברו עם כל אחד ואחד מישראל נעשה אחד שלם וכו' רצה הקב"ה להורות את בניו כי גדולה ומרובה מדה טובה ממדת פורענות. והענין, כי הנה ידענו מספר הזוהר (ע"י שם בראשית נה ב) כי כל הנפשות בצאתם למעלה יצאו זוגות זוגות זכר ונקבה, ועל שניהם נאמר (בראשית ה ב) זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם, נמצא כי הזכר לבדו מחצית אדם הוא וההיקש בנקבה. והנה למדנו רבותינו ז"ל (במדבר רבה כא ו) כי בעגל שום אשה לא חטאה, לא בלבד שלא נתנו חלק כבעליהן, כי אם שגם פירשו מהן על רגל העגל באומרן כי נשתמדו עד שבו עד ה'. נמצא כי נפגם חצי אדם הוא נפש כל זכר, אך לא נפש שום אשה כי אם בן זוגה. על כן צוה הוא יתברך יתנו מחצית השקל שהוא כל איש על עצמו אך לא שקל שלם, כי בת זוגו שהוא חציו האחר לא נפגם, והוא הצריך כופר נפשו לא היא", עכ"ל.

מדוע העשיר לא ירבה והדל לא ימעט

התורה מצוה על כל אדם מישראל להביא מחצית השקל בין אם הוא עשיר ובין אם הוא דל. מבאר בפירוש דעת זקנים לבעלי התוספות (שם, ט"ו) וז"ל: "העשיר לא ירבה - כדי לכוון החשבון", ע"כ. כוונתו, שאם העשיר בנדבת לבו ובאפשרותו יוסיף וירבה על מחצית השקל, וכנגדו הדל ימעט מכח דלותו וחסרון ממנו - לא יוכלו לכוון ולדעת את מספרם המדויק של בני ישראל. ועוד פירוש מביא בדעת זקנים לבעלי התוספות (שם): "דבר אחר, שלא יוכל העשיר לומר חלקי גדול במקדש יותר ממך". הרי ידוע, שמטרת השקל היה להשלים חלקי לשם רכישת בהמות לקרבנות ורכישת שמן סולת ויין, וגם עופות להבאת קרבנות שונים - והקב"ה רצה שלכל אחד ואחד מעם ישראל יהיה חלק בכל קרבן וקרבן שמקריבים בכל יום ויום, על כן רצה הקב"ה שלא יאמר העשיר לעני חלקי גדול מחלקך, אלא כולם מביאים בשוה כדי שיהיה חלקם שוה בעבודת המשכן.

מטבע של אש - בהתלהבות של קדושה

הקב"ה אומר פעמיים למשה רבנו שהשקלים באים לכפר על נפשותם, פעם אחת כתוב (שם ל', ט"ו): "העשיר לא ירבה וְהַדֵּל לֹא יִמְעֵט מִמִּחְצֵית הַשֶּׁקֶל לְתֵת אֶת תְּרוֹמַת ה' לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם". ובפסוק שאחרי זה (שם, ט"ז): "וְיִלְקָחְתָּ אֶת פָּסֶף הַכֹּהֲנִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל עֲבֹדַת אֱהֱל מוֹעֵד וְהָיָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לְזָכוֹן לְפָנָי ה' לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם". וראה זה פלא, שבחצי שקל בלבד אפשר לכפר על נפשתיכם! ובמדרש מביא, שעם ישראל היה צריך לכפר על חטא העגל, ומטרת מחצית השקל היתה לכפר על אותו עוון, והעגל היה עשוי מזהב ומכסף, ועל ידי חצי שקל בלבד מכפרים על מעשה העגל! אומר משה רבנו להקב"ה, רבנו של עולם! עם ישראל עשו עגל! חטאו! כפרו בך! איך חצי שקל בלבד מכפר להם על זה?! אומר לו הקב"ה למשה רבנו, תראה, אני רואה שאתה מתקשה ואינך יודע מהו מטבע של חצי שקל, ואני יכול שלא להראות לך את המטבע הזה, אני יכול

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

משפטים - תשנ"ח - מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

(מגילה ל' ע"ב), אני אעשה לכם טובה כדי שלא תתבלבלו בכל שנה ושנה בעניין סדר הקריאה ואקבע לכם סימן לתזכורת ולקביעת הקריאות וההפסקות, ומאריך בדבר הזה בפירוט רב, וז"ל: "וסימן מסורת הפסקת פרשיות כך: זט"ו ב"ו ד"ד ובי"ו, זהו פירוש זט"ו: אם בא ראש חודש אדר בשבת - יהא לך הפסקת פרשה ביום חמישה עשר ולא יותר; שהרי ביום ראש חודש קורין פרשת שקלים, ולשבת הבאה פרשת זכור, כדתינא בברייתא: אי זו היא שבת שניה - כל שחל פורים להיות בתוכה, ואפילו בערב שבת, ומתניתין נמי תנן בשניה זכור, והיינו כרב, דאמר פורים שחל להיות בערב שבת מקדימין, ועכשיו יחול פורים בערב שבת ואנו מקדימין כרב, אבל לשבת שלישית של אדר שהוא יום חמישה עשר לחודש - מפסיקין, ובשבת רביעית (לחודש) שהיא סמוכה לפורים של מוקפין מאחריהן קורין פרה אדומה, דתינא בברייתא: אי זו היא שבת של פרשת פרה - כל שסמוכה לפורים מאחריה, ואוקימנא היכא דחל ראש חודש ניסן בחול, וזה יחול באחד בשבת שהוא חול, ופרשת החודש קורין בשבת שלאחריה, שהרי היא סמוכה לראש חודש ניסן, הרי לך פירוש זט"ו, פירוש ב"ו: אם בא ראש חודש אדר בשני בשבת - תהא הפסקה בשבת שלאחר ראש חודש, שהוא יום ששה לאדר, שהרי הקדמת פרשת שקלים בשבת שעברה, כדנתן: חל להיות בתוך השבת - מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת הבאה, ושוב אין לך הפסקה בהן, שהרי שבת שלאחריה נקראת פרשת זכור והוא יום שלשה עשר לחודש, ופורים ליום מחר, ושבת של אחריה פרשת פרה אדומה שהיא סמוכה מאחריה, ושבת של אחריה יום עשרים ושבעה לחודש קורין פרשת החודש שהיא סמוכה לראש חודש ניסן, והרי לך פירוש ב"ו, פירוש ד"ד: אם בא ראש חודש אדר ברביעי בשבת - תהא לך הפסקה בארבעה לחודש, שבת של אחר ראש חודש, שהרי הקדמת פרשת שקלים בשבת שלפני ראש חודש, כל הטעם כטעם פירושו של ב"ו, ואין לך עוד הפסקה בהן, והרי לך פירוש ד"ד, פירוש ובי"ו: אם בא ראש חודש בשני בשבת - יהא לך הפסקה אחת ליום מחר, שהוא שני לחודש, והשניה ביום ששה עשר, הראשונה ביום מחר - כדתינא: חל להיות בתוך השבת - מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת שניה, דסבירא לן כרב דאמר: ערב שבת כאמצע שבת, ומקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת הבאה, ופרשת זכור בשבת של אחריה, שהוא יום תשעה לחודש והיא סמוכה לפורים, ובשבת שלאחר פורים שהוא ששה עשר לחודש - יפסיק פנים שניה, ואף על פי שסמוכה מאחריה לא תקרא פרה אדומה, כדאמר רב חמא בר חנינא לעיל, דהיכא דחל ראש חודש ניסן בשבת קורין פרשה שלישית בשבת הסמוכה לראש חודש ניסן, כדי שתקרא פרשת החודש בשבת של ראש חודש, ופרשת פרה בשבת שלפניה והוא יום עשרים ושלושה לחודש - דרך קצרה: סימן ימי קביעת ראש חודש אדר - זבד"ו, וסימן ההפסקות - זט"ו ב"ו ד"ד ובי"ו, חל ראש חודש אדר בשבת ביום שביעי - ההפסקה בחמישה עשר לחודש ולא יותר, חל ראש חודש אדר ביום שני - הפסקה בשני לחודש ולא יותר, חל ראש חודש אדר ביום רביעי - הפסקה ביום רביעי ולא יותר, חל ראש חודש אדר ביום ששי - הפסקה ביום שני לחודש וששה עשר לחודש, עכ"ל. וביאור הדברים הוא כך: בימים זבד"ו בשבוע, כלומר בימי שבת (ז'), שני (ב'), רביעי (ד') ושישי (ו') - יחול ראש חודש אדר. הנה השנה יחול ראש חודש אדר ביום שישי (הבא) בשבוע. וסימנו הוא ובי"ו, כלומר, אם יחול ראש חודש אדר ביום שישי, אז שתי הפסקות יהיו השנה, שבת ב' של חודש אדר ושבת י"ו (ט"ז) לחודש אדר, וזהו ו"ב (שישי יחול ראש חודש - שבת שהוא ב' לחודש), י"ו (שבת שניה לחודש שיהיה בט"ז לחודש). ואם יחול ראש חודש אדר ביום רביעי אז זה יהיה ביום ד' לחודש אדר, וזהו ד"ד (ראש חודש ב' לחודש, שבת תהיה ביום ד' לחודש), וכן זה הדרך: אם יחול ראש חודש אדר ביום שני אז שבת תהיה ביום ששי לחודש אדר, ואם יחול ראש חודש אדר שבת, אז בט"ו לחודש אדר, וזה הסדרים שנקבעו כדי שלא נתבלבל.

הפסוקים שקלים לספרדים ולאשכנזים

הרמב"ם (שהבאנו לעיל) כותב (והמקור למעשה הוא מהגמרא), שמפסירין (בשבת שקלים) מויכרות יהוידע. גם בשולחן ערוך נפסק כלשון זה. והנה, בדרך כלל, ההפטרות של האשכנזים יותר ארוכות ושלנו יותר קצרות. אבל כאן בפרשת שקלים זה הפוך, שאספרדים מוסיפים על זה עוד חמשה

שלוח לך שליח שיראה לך איך נראה מטבע כזה, אבל אני רואה שאתה מתפלל ותמה איך חצי שקל יכול לכפר לעם ישראל על מעשה כל כך חמור של חטא העגל. ואומר רש"י: (שם, י"ג): "זה יתנו - (שמ"ר) הראה לו כמין מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל ואומר לו כזה יתנו", הרי שהקב"ה לא הראה לו מטבע רגיל של כסף, אלא אמר לו הקב"ה למשה רבנו, וכי אתה חושב שאני צריך את הכסף של עם ישראל! וכי אני צריך את מחצית השקל שלהם בשביל הקרבנות! וכי מניין בא להם הכסף בכלל! הרי היו שם עניים ומרודים! הם התעשרו בביזת הים! "לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבקות" (חגי ב', ח!); אני הבאתי להם את כל מה שיש להם, וכי אני צריך את מה שהם נותנים! אלא אני רוצה שיתנו כמו מטבע של אש, שיהיה בהתלהבות ובשמחה ובחשק! שלא יתנו בצער ובעצלתיים, אלא בהתלהבות! מתוך ריתחא דקדושה! מתוך שמחה! באש של קדושה! תשמח על הזכות שנפלה בחלקך שאתה נותן ומצרף את חלקך בהקרבת קרבן תמיד בכל יום ויום! והקרבן הזה הוא ריח ניחוח אשה לה! ואם באמת נותנים את זה בשמחה ובהתלהבות אז זה באמת מתחבר עם קדושה, אבל אם הוא נותן את הכסף הזה בסתם, היה הקב"ה מכוון את ידי הכהנים שבאותם מעות היו מקריבים קרבנות נדבה, וכן היו משלימים בהם עבודות אחרות במידה והיתה חסרה להם. כסף שניתן בהתלהבות ובמטבע של אש, זאת היתה המעלה! ועוד יש לבאר, שמטבע הוא מלשון "טבע", ורמזו כאן הקב"ה לאדם, שצריך להטביע בעצמו כטבע שני שכל דבר של קדושה שמזדמן בפניו, צריך לעשותו בקדושה ובהתלהבות.

סדר ארבע פרשיות

אמרנו בתחילת הדברים, שפרשת שקלים מונה ששה פסוקים אותם נקרא בשבת קודש. ומייד נראה שזה לא כל כך "חלק" ומוסכם על כל הדעות אותם ששה פסוקים שנקבעו לקרוא בשבת שקלים. הנה ז"ל אומר, שתקנו ארבע פרשיות בסביבות חודש אדר, שכן לפעמים זה מתחיל בראש חודש אדר אם יחול בשבת (כמו שהביא השו"ע שהבאנו לעיל דוגמא), ופעמים זה יתחיל כמו השנה עוד בכ"ה לחודש שבת, לכן אני מדגיש ואומר: "בסביבות" חודש אדר. מקור המנהג לקרוא את פרשת שקלים בשבת זו הוא מהמשנה שאומרת (מגילה כ"ט ע"א): "ראש חודש אדר שחל להיות בשבת - קורין בפרשת שקלים. חל להיות בתוך השבת - מקדימין לשעבר", כלומר שקוראין את זה קודם לכן. ארבעת פרשיות אלה הם: פרשת שקלים בשבת הקרובה, פרשת זכור היא תמיד שבת אחת לפני פורים, פרשת פרה ואחריה פרשת החודש צמודים שבת אחרי שבת. ואומר הרמב"ם שארבעת הפרשיות אלה לפעמים צמודים ולפעמים מרוחקים האחת מהשניה. וז"ל (הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק י"ג, הלכות כ" - כ"א): "ראש חודש אדר שחל להיות בשבת - קורין בפרשת שקלים ומפסירין ביהוידע הכהן, וכן אם חל ראש חודש אדר להיות בתוך השבת, ואפילו בערב שבת - מקדימין וקורין בשבת שלפניו בפרשת שקלים. בשנייה - קורין זכור ומפסירין פקדתי את אשר עשה עמלק. אי זו היא שבת שנייה? כל שחל פורים להיות בתוכה ואפי' בערב שבת. בשלישית - קורין פרה אדומה ומפסירין זורקתי עליכם. ואי זו היא שבת שלישית? הסמוכה לרביעית. ברביעית יש קורין החודש הזה ומפסירין בראשון באחד לחודש. ואי זו היא רביעית? כל שחל ראש חודש ניסן להיות בתוכה ואפילו בערב שבת. נמצאת אומר, שפעמים תהיה הפסקה בין שבת ראשונה ושנייה או בין שנייה ושלישית (כלומר, בין קריאה שניה לקריאה שלישית), ופעמים יהיו שתי הפסקות בין ראשונה לשנייה ובין שנייה ושלישית. אבל בין שלישית לרביעית אין מפסיקין". דהיינו, לפעמים יש הפסקה של שבת אחת, ולפעמים יש שתי שבתות בסך הכל, וזה בין הראשונה לשנייה או בין שניה לשלישית. אבל בין שלישית לרביעית אין הפסקה. למה? כי כתוב בירושלמי, שהיינו צריכים לקרוא את פרשת החודש לפני פרשת פרה, כיון שפרה אדומה נתנה לפני ראש חודש ניסן, אבל מכיון שצריכים טהרה של ישראל מקדימים את קריאת פרה אדומה של ישראל, וזהו הטעם שהם צמודים האחד לשני.

סימן שחיבר רש"י לקביעת זמני ארבע פרשיות

כיון שסדר קריאת ארבע הפרשיות יכול להביא לידי בלבול, אומר רש"י

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבַּ מְרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

משפטים - תשנ"ח - מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מְרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

דעות - יש לבדוק אם הוא הביא אותן כ"סתם ויש" (דעה ראשונה סתומה בלי לצטט אותה בשם "יש אומרים" וכדו' והשניה מובאת בשם "יש אומרים) כוונתו לפסוק כ"סתם", ואילו אם הוא מביא את שתי הדעות כ"יש ויש" (גם הדעה הראשונה וגם השניה מצוטטת בשם "יש אומרים") אז כוונתו לפסוק כ"יש" בתרא. והנה, בעניין אם מצוות צריכות כוונה או לא, כותב מרן בשו"ע (סי' ס"ד), וז"ל: "יש אומרים שאין מצות צריכות כוונה, ויש אומרים שצריכות כוונה לצאת בעשיית אותה מצוה, וכן הלכה". והרדב"ז כותב על זה, שפוסק בשו"ע שמצוות צריכות כוונה זה דוקא במצוות דאורייתא כמו קידוש של ליל שבת או ברכת המזון וכדו', אבל מצוות שהן דרבנן אינן צריכות כוונה. אבל כל המפרשים ובכללם הגאון מוילנא, מבינים את הפשט של השולחן ערוך, שפוסק כן בכל המצוות כולן, בין במצוות דאורייתא ובין במצוות דרבנן. למשל, אדם שבא לשמוע פרשת שקלים, אם לא כיוון לצאת ידי חובתו לא יצא ידי חובתו למרות שזה מצוה דרבנן ותקנת חכמים. ואם לא כיוון, עליו להתפלל במנין אחר בו גם הבעל קורא וגם הוא יתכוונו להוציא ידי חובה ולצאת ידי חובה (עוד נגיע לקריאת פרשת "זכור" ונלמד שם שבדאי צריכים לכוון שכן מצותה דאורייתא). ומכל מקום, החיי אדם מחדש, שאם אדם בא לבית הכנסת ורואה שמוציאים ספר תורה שני וקוראים בו, מסתמא הוא ידוע שזה לשם קריאת פרשת שקלים, ונמצא מכוון, שכן אכן סהדי - אנוחנו מעידים עליך - שאתם מכוון בעצמך מבלי להיות תלוי באחרים שיוציאו אותך ידי חובה. על כל פנים, יש לכוון בקריאת פרשת שקלים לצאת ידי חובת תקנת חז"ל לקרוא את הקריאה של השקלים בשבת זו כדי להזכיר לעם להביא את שקליהם. אלא, שיש לדעת מה מונח בתקנת חז"ל, האם כדעת רש"י או כדעת המשנה ברורה (הני"ל), והרואה יראה בנוסח ה"לשם יחוד" שהבאנו בסידור שלנו של "קול אליהו" שזה כדעת רש"י, אבל גם אם אומר אדם בבתם שהוא מתכוון לצאת ידי חובת קריאת פרשת שקלים כמו שתקנו חכמים - יוצא בזה אליבא דכולי עלמא. וכמו שאמרנו, אם לא כיוון - יש אומרים שעליו לשמוע את הקריאה במניין אחר פעם נוספת, ויש אומרים שיצא ידי חובה (והנפקא מינה אם מתפלל במקום שאין לו מניין נוסף לשמוע את הקריאה).

האם קטן יכול לעלות לקריאת שקלים?

יש שואלים, האם קטן יכול לעלות לקריאת שקלים? יש הנוהגים שקטן [שמגיע לגיל] בר מצוה קורא את המפטיר ואת ההפטרה, ולפעמים יש ספקות אם הוא הביא שתי שערות או לא הביא שתי שערות, ואם הוא כבר בן י"ג או עדיין לא מלאו לו י"ג שנים ויום אחד, והשאלה האם הוא יכול להוציא את הציבור ידי חובתם, והרי כבר הכינו אותו לקריאה זו. והנה, הרמ"א כותב (בסימן רפ"ב ס"ג) שהוא יכול לעלות (וה"ל: "הכל עולים למנין שבעה, אפילו אשה וקטן שיודע למי מברכין, אבל אמרו חכמים: אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור: הגה - ואלו דוקא מצטרפים למנין הקוראים, אבל לא שיהיו כולם נשים או קטנים (ר"ן וריב"ש)"), ולפי דבריו קטן יכול לעלות אפילו לקריאת "זכור" שהיא דאורייתא. ואומר הרב "גינת ורדים" וכן התשב"ץ והריב"ש שהקטן לא יכול לעלות תמיד, ולא התירו אלא בשבת כאשר הוא עולה למפטיר שעה שהוא חוזר על מה שהבעל קורא קרא בקריאת המשלים, אבל לא בכל קריאה חדשה. ואומרים הכף החיים והמשנה ברורה בשם רבי עקיבא איגר שהביא בשם פוסקים ראשונים, שנהגו שלא להעלות קטן לקריאה של ארבע פרשיות אלה, לא בשקלים ולא בזכור, לא בפרה ולא בהחודש. ובכל זאת אם כבר עלה וקרא ולא ידעו, יצאו ידי חובתם בדיעבד ולא צריכים קריאה נוספת, אבל לכתחילה יש לעלות גדול דוקא.

מאימתי נותנים את הזכר למחצית השקל?

כתוב במסכת סופרים: "וקורין בפרשת שקלים בכדי שיביאו שקליהם לפני פרשת זכור". הרמ"א כותב בשם התוספות, שהיו רגילים לתת את הזכר למחצית השקל ביום התענית לקיים "ואני בצדק אחזה פניך", כך שיוכלו להתפלל - וכך נהגו. ובירושלים נהגו לתת את זה בליל פורים ביום י"ד בערב, בליל פורים דמוקפים, ולא ביום התענית. ויש שנהגו עוד מקודם, כלומר עוד מראש חודש ואפילו לפני כן. ולמעשה אין בזה נפקא מינה, כיון

פסוקים, ומנהג אשכנז כמו הלוש שמתחילים מ"בן שבע יהואש במלכו" והלאה, שבע עשרה פסוקים. ואין המנהג הזה "סתם" אלא יש לזה טעם וסיבה. והטעם כאן הוא, שכן כתוב שההפטרות צריכות למנות לפחות כ"א פסוקים, כך שיהיו שלושה פסוקים כנגד שבעה עולים. אבל אם הקטע והעניין הקשור לפרשה נגמר בפחות מעשרים ואחת פסוקים, לית לך בה. וכגון בהפטרה של "רני עקרה לא ילדה" שנגמר בפחות מכ"א פסוקים. אומרים הרמב"ם והשו"ע, שכיון שצריך כ"א פסוקים, מן הראוי להתחיל מ"ויזכורתי יהודעי" עד הסוף כך שיהיו כ"א פסוקים. אבל הלוש והטור אומרים, שהתחלת העניין של "ויזכורתי יהודעי" אינו קשור לעניין הפרשה והוא קטע אחר, אבל מ"בן שבע שנים יהואש במלכו" ואחרי כן שהוא מינה את השרים לגבות את השקלים הוא עניין אחר, על כן העניין הקשור לשקלים מתחיל מ"בן שבע שנים יהואש במלכו". ועל כן החילוק (בין הספרדים לאשכנזים) הזה אינו סתם חילוק אלא יש בו טעם ונימוק.

מדוע קוראים בימינו פרשת שקלים

יש להבין, למה בכלל קוראים את פרשת שקלים. המשנה ברורה - לכאורה - סותר את עצמו. גם הערוך השולחן האשכנזי מביא את הנימוק השני המובא במשנה ברורה. הם אומרים, שזכר למה שנצטוו עם ישראל להביא מחצית השקל, קוראים בפרשה זו מדין "ונשלמה פרים - שפתינו", שכן שבימינו בין כה וכה לא מביאים שקלים בעונותינו הרבים, לכן: "ונשלמה פרים - שפתינו". לפי טעם זה יוצא לכאורה, שבזמן שביית המקדש היה קיים לא היו קוראים את פרשת שקלים, אלא היו מביאים את השקלים בפועל ולא רק בקריאה: "ונשלמה פרים - שפתינו". והנה, המשנה ברורה כותב (סימן תרפ"ה סק"ב) וז"ל: "קורין פרשת שקלים - דאמר קרא זאת עולת חודש בחדשו לחדשי השנה, והאי לחדשי יתירא הוא, אלא אמרה תורה יש לך חודש שאתה צריך לחדשו בהבאת עולת תמידין ומוספין מתרומה חדשה, וזהו ניסן, דגמרינן בגמרא בגזרה שוה שחודש זה הוא חודש ניסן, וכיון דבניסן בעי לאקרובי מתרומה חדשה לכך מקדמינן ומשמיעין על השקלים באדר הסמוך לו שיביאו שקליהם בראש חודש ניסן, ואנו משלמין פרים שפתינו בקריאת הפרשה של כי תשא דכתיב בה ענין השקלים". הרי שבזמנם היו מכריזים בראש חודש אדר בכדי שיביאו שקליהם בראש חודש ניסן. והנה, רש"י (מגילה כ"ט ע"ב) מביא טעם אחר, וז"ל: "קורין בפרשת שקלים - להודיע שיביאו שקליהם באדר, כדי שיקריבו באחד בניסן מתרומה חדשה, כדאמרינן בגמרא". כלומר, שלדעתו עוד בזמן שביית המקדש היה קיים היו מכריזים וקוראים בפרשת שקלים כדי שאנשים יתמהו וישאלו מדוע מוציאים פתאום לקרוא בספר תורה שני בפרשת כי תשא, וכך היו מכריזים להזכירם שעליהם להביא מחצית השקל. ובימינו אנו עוד קוראים את השקלים זכר למה שהיו קוראים אז בבית המקדש.

אימתי היו נותנים את שקליהם

רש"י (הני"ל) כותב, שהיו מכריזים על השקלים כדי להודיע לעם להביא את שקליהם בראש חודש אדר. ולדעת המשנה ברורה (הני"ל) היו מכריזים כדי להביא את שקליהם בחודש ניסן. ולדעת המשנה ברורה מה יעשו עד ראש חודש ניסן, וכי עד אז יחפשו בהמות וסולת לקרבנות ולמנחות? והרי הרמב"ם כותב שבראש חודש ניסן כבר היו עושים את תרומת הלשכה, כלומר שהיו מוציאים כבר את השקלים כדי לרכוש קרבנות ציבור עד חג השבועות. אז מניין - לדעת המשנה ברורה - היו מוציאים את הכסף? איך הספיקו? אלא, כדברי רש"י או כדברי הרמב"ם, שבחודש אדר היו מכריזים להביא את הכסף בראש חודש אדר, כלומר שכבר מראש חודש אדר היו יכולים להביא את שקליהם, רק שיאמרו שזה לשם תרומה חדשה, וכן אם יש שם שתי שופרות - אחד של תרומה חדשה ואחד של תרומה ישנה, מי שלא הביא את מחצית השקל יניח אותו בשופר של התרומה החדשה. ויש בזה נפקא מינה על אותם שקלים שנוהגים לתת ביום הפורים, אם ניתן להקדים את המחצית השקל הזה מראש אדר והלאה.

האם יש לכוון לצאת ידי חובה בקריאת שקלים?

כלל נקוט בדינו בלימוד הפסוקים של השולחן ערוך, שאם הוא מביא שתי

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבַּ מְרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

משפטים - תשנ"ח - מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מְרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

נאמר "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט" אלא כל אחד יכל לתת כפי נדבת לבו ומתנת ידו, והיתה עוד תרומה של אדנים שכל אחד נצטוו לתת אך ורק מחצית השקל בלבד, ותרומה שלישית נתנו כשמונו אותם, וגם שם היה נותן כל אחד חצי שקל. הרי לנו שלושה תרומות. על זה אומר הרמ"א, שכיון שבתורה כתוב ג' פעמים תרומה, על כן יש לתת ג' פעמים חצי שקל. ומיהו, הרב י"פה ללב" והגר"א כותבים שלא מובנים דברי הרמ"א כיון שלא מנתה התורה בפעם התורה לתת את אותן ג' תרומות אלא בשלש תקופות שונות, כשמונו אותם בהתחלה כשנבנה המשכן, ואחרי כן כשנדבו, ואחרי כן בציווי של מחצית השקל, לכן כותב הגר"א (בספר מעשה רב סימן רל"ג) שאין עניין לתת ג' פעמים חצי שקל אלא יכול כל אחד לתת חצי שקל בלבד. ובקונטרס היחיאלי הגאון רבי יצחק אלפיה עליו השלום בעל ה"תענית דיבור" עשה סדר מסויים איך לתת את הזכר למחצית השקל, וגם הרב חיים פלאגיי בספרו ספר החיים כותב באריכות איך לתת הזכר למחצית השקל, ואומר שיש כלל אחר, והוא, שיש לחשב כמה היה שווה המטבע של מחצית השקל בזמנו של משה רבנו או בזמן שבית המקדש היה קיים, שכן הרמב"ם כותב שהיתה תקופה שכשעלו בבית שני היו נותנים כל אחד דרקמונות של זהב, מה שהיה בעל שווי רב, ולא כולם נתנו אותו דבר, ואחר כך יש מי שהעשירו ונתנו פחות ויש מי שהענו ונתנו פחות. כיצד? כשעלו בפעם הראשונה לעליה הראשונה בבית השני היו רק מעט ומספר מצומצם של עם ישראל, ולא הרבה עלו, על כן אמרו להם לתת כל אחד כפי נדבת לבו שהרי אם היו מסתפקים בשווי של מחצית השקל (שהוא שווה ערך ל-15 ₪ בערך היום [נכון לשנת תשנ"ח]) לא היה להם מספיק כסף לכל הקרבנות, על כן קבלו מהם אפילו דרקמונות של זהב. אבל בשנים שאחרי כן כבר התארגנו הכהנים עם כל ההוצאות של בית המקדש והסתפקו במחצית השקל כפי ערכו. על כן אומר הרמב"ם שניתן להוסיף כפי נדבת לבו של כל אחד ואחד, אבל לעולם אין לפחות מהערך של מחצית השקל שהיה בזמנו של משה רבנו. והוא מנה את השעורים והפכו אותם לדרהם ואותם הפכו לגרמים, ומחצית השקל הוא שווה ערך לשלושה דרהם שהם כעשרה גרם כסף, והערך היום הוא בערך 15 ₪ (נכון לשנת תשנ"ח), וזאת, למרות שבעיתונים כותבים את שווי המחצית השקל אחרת, על כל פנים יש לדעת שכתוב בהלכה שאדם שנותן חצי שקל לגזבר, לא יאמר אדם לחברו תן לי את החצי שקל שלך ואני אשאה מעיקר הדין לא חייבת וכן ילדים ובשבי"ך יחד - וזאת, משום שכשהיו פורטים מטבע שלם של שקל אצל שולחני היה גובה לעמלו כמה פרוטות וכך היה יורד ערכו של החצי שקל, על כן אם רוצים שנים להשתתף בחצי שקל ולהביא שקל שלם לכהן, עליהם להוסיף עוד מעט על הסכום כדי שיעמוד כל חצי שקל על ערכו המלא גם אחרי הפריטה וההוצאות אצל השולחני, בתוספת "מס ערך מוסף" והרווח של המוכר.

שכתוב במסכת סופרים, ומובא בכף החיים, שאת הכסף של זכר למחצית השקל נוהגים לתת לתלמידי חכמים או לעניים צנועים או לכל דבר שבקדושה, ואם אדם מכיר תלמיד חכם שהוא רואה אותו בראש חודש אדר ולא יראה אותו בפורים, יכול לתת את המחצית השקל שלו או של בנו או של משפחתו גם בראש חודש אדר, כדעת הרמב"ם ורש"י שאז מכריזים על השקלים.

האם בן פחות מכ' משתעבד למחצית השקל?

והנה, הרמ"א (סי' תרצ"ד ס"א) חידש חידוש אחר בדין מחצית השקל, וכותב: "הגה - י"א שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, זכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר; ומאחר ששלשה פעמים כתוב תרומה בפרשה, יש ליתן שלושה (מרדכי ריש פ"ק דיומא); ויש ליתנו בליל פורים קודם שמתפללים מנחה (מהרי"ל), וכן נוהגין בכל מדינות אלו. ויש ליתן ג' חצאים גדולים במדינות אלו, כי אין מטבע ששם מחצית עליה מלבד זו; ובמדינות אויטרייך יתנו ג' חצי ווייניר, שנקראו ג"כ מחצית, וכן לכל מדינה ומדינה; ואין חייב ליתנו רק מי שהוא מבן עשרים ולמעלה, ויש אומרים שנותנים מחצית השקל לצדקה מלבד ג' מחצית אלו, ואין נוהגין כן", עכ"ל. כלומר, הרמ"א מחדש שיש שלושה חצאי שקלים לתת. ולא משנה אם נותן מטבע של חצי שקל כמו של ימינו שאינו שווה כערכו של המחצית השקל האמיתי, גם כן יכול לתת שלושה חצאי שקלים כאלה. ועוד אומר, שלא יתן אלא מי שכבר בן עשרים שנה ומעלה, כמו בציווי המקורי בתורה שלא נצטוו אלא מי שכבר מבן עשרים שנה ומעלה. ואומר המגן אברהם (שם, סק"ד) שהחיוב הוא באמת מבן י"ג, וז"ל: "מבן כ' וכו'". זהו לדעת הר"ע ברטנורה אבל התייטת כתב שהפוסקים חולקים וסבירא להו דבן י"ג חייב. ונשים פטורים בהג"מ כתב דנשים וילדים חייבים. ולא ידעתי מני"ל האי, ואיתא במשנה: כל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו - שוב אינו פוסק". אתחיל מהסוף. קטן, מהדין, לא חייב. אבל אם אביו התחיל לתת שקלים עליו, בזמן שבית המקדש היה קיים, שוב אינו פוסק. והשאלה מי לא פוסק, האם האב או הבן? לדוגמא, אם אב התחיל לתת מחצית השקל על בנו בן העשר, ובשנה הבאה אביו נסע לחוץ לארץ (לא נגיד שהוא נפטר) ונמצא במקום אחר ללא בבית באופן שלא יכול להפריש מחצית השקל על בנו, האם נבקש ממנו לתת על עצמו מחצית השקל כיון שאביו כבר התחיל להפריש עליו אשתקד? או אם ל"ע אביו נפטר, האם נאמר שהוא משועבד כבר למתן מחצית השקל ועליו לתת? אז כתוב בספר "מחצית השקל" על המגן אברהם שיש מחלוקת בפוסקים בדעת הרמב"ם מהי כוונתו של הרמ"א, האם האב הוא שחייב להמשיך לתת את הזכר למחצית השקל או הבן הוא שחייב, ועוד נראה מה הנפקא מינה לעניין שלנו.

האם ניתן להוסיף על ערכו של החצי שקל?

עוד דין כתב הרמ"א, שהתחלת החיוב של הפרשת זכר למחצית השקל הוא מבן עשרים שנה ומעלה. ועוד הוסיף הגהות מיימוניות שאפילו נשים וילדים חייבים, והרי ידועים דברי הרמב"ם שהחיוב אינו אלא על "איב" אבל אל על נשים וילדים. ועוד כתב הרמב"ם ששם אשה הביאה זכר למחצית השקל - מקבלים ממנה ולא דוחים אותה שלא תתן אשה כסף בשביל קרבנות, אלא מקבלים ממנה. והעניין הוא כך: רש"י כותב בפרשת כי תשא (שם ל', ט"ו), וז"ל: "לכפר על נפשותיכם - ד"א לכפר על נפשותיכם לפי שרמזו להם כאן ג' תרומות, שנכתב כאן תרומת ה' ג"פ, אחת תרומת אדנים שמנאן כשהתחילו בנדבת המשכן ונתנו כל אחד ואחד מחצית השקל ועלה למאת הככר שגא' (שמות לח) וכסף פקודי העדה מאת ככר ומהם נעשו האדנים שנאמר ויהי מאת ככר הכסף וגו' והשנית אף היא ע"י מנין שמנאן משהוקם המשכן הוא המנין האמור בתחלת חומש הפקודים (במדבר א) בא' לחדש השני בשנה השנית ונתנו כל אחד מחצית השקל והן לקנות מהן קרבנות עבור של כל שנה ושנה והשוו בהם עניים ועשירים ועל אותה תרומה נאמר לכפר על נפשותיכם שהקרבנות לכפרה הם באים והשלישית היא תרומת המשכן כמו שגא' (שמות לה) כל מרים תרומת כסף ונחשת ולא היתה יד כולם שווה בה אלא איש איש מה שנדבו לבו". כלומר, שהיו סוגים שונים של תרומה. היתה תרומה שלא היתה קבועה ועליה לא

האם יש להפריש מחצית השקל על נשים וילדים?

על כן, מכיון שהגאון מוילנא והמטה יהודה עייאש תמהו על הרמ"א מדוע יש להפריש ג' חצאין, ומכיון שיש נפקא מינה לקטנים ולנשים, ומכיון שיש במדינתנו מטבע ששמו "חצי שקל", אם רוצה אדם לצאת אליבא דכולי עלמא, הוא יכול לומר שכיון שאשה מעיקר הדין לא חייבת וכן ילדים מעיקר הדין לא חייבים, הוא יתן חצי שקל של המדינה ובוזה יצא ידי חובתו; אבל יש לדעת, שבמטבע כזה לא יוצאים ידי חובה, שהרי כתוב שהיו נותנים חצי שקל זכר למה שהיו נותנים בזמן שבית המקדש היה קיים, ומכיון שכן - הטוב ביותר הוא כך: אמנם נכון שאשה וילד אינם חייבים מעיקר הדין לתת מחצית השקל, אבל הרי יש מדרש שאומר על הפסוק: "כל העובר" - מכאן שאפילו עובר במעי אמו היו מפרשים עליו מחצית השקל, ולפי זה אם על עובר במעי אמו היו נותנים ומפרישים, האם לא יתן על אשה או על קטן?!

מחצית השקל כנגד השקלים שרצה המן הרשע לשקול

ועוד דבר, שאומר הרב ב"תורה תמימה" וכן אומר הרב "כף החיים" שכשהמן הרשע אמר "ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על ידי עושי המלאכה", למה אמר סכום זה? אלא הוא עשה חשבון כמה ישראל נותנים שקלים והגיע לסכום של עשרת אלפים ככר כסף, ואמר שהוא נותן כנגד

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

משפטים - תשנ"ח - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

יתן לצדקה ולא יתן למחצית השקל, ואסור לומר עליהם לשם כופר אלא לשם צדקה". וכוונתו על מה שנותנים היום כשאינן בית המקדש קיים. ועל כן, אם אדם אומר "זה מחצית השקל" זה בעיה בהלכה. אם אומר: "זכר למחצית השקל" זה לא בעיה בהלכה, נגד מה שאמר הרב שוורץ. למה? שכן אם אני משנה בלשוני ואומר "זכר למחצית השקל" אז אני מגלה דעתי שאני נותן רק "זכר" למחצית השקל ולא ממש למחצית השקל. אבל אם אדם אומר "מחצית השקל" או כמו שאנשים אומרים כשעולים לתורה שהם תורמים סך כך וכך "למקדש" - יש לשאול רב על כך כי אולי הכסף הזה הוא הקדש גמור. ובאמת כתוב בסוף מסכת שקלים שאם אדם בזמן הזה הקדיש ביכורים או מחצית השקל, מה עושים בו? יש שם מחלוקת אם זה הקדש או לא הקדש. כמו כן נחלקו בדעת הרמב"ם אם אדם הקדיש שקלים, אם יכול לקחת אותם לדברים אחרים. לכן אדם מכניס את עצמו לבעיות, לכן יש להקפיד ולומר: "זכר למחצית השקל".

סיכום ההלכות

לסיכום: אדם יתן חצי שקל של היום לפי הערך של אז - שהוא בערך 15 ₪ (נכון לשנת תשנ"ח) והערך נתון לשינוי אולי עד אז ירד או יעלה, ויפריש על עצמו על אשתו ועל בניו שהם מעל גיל י"ג שנים. על הילדים שהם למטה מגיל י"ג שנים יפריש ויאמר שזה "בלי נדר" שהוא מפריש ונותן עליהם. למה? כי אולי בשנה הבאה לא יהיה בעיר ולא יוכל לתת עליהם. ואם לא אמר "בלי נדר" - כיון שהתחיל לשקול, עליו להמשיך לשקול עליהם. ואם אדם מצבו קשה ולא יכול לתת 15 ₪ (נכון לשנת תשנ"ח) עבור עצמו ועבור כל אחד מבניו ביתו, יכול לתת עבור כל ילד מטבע של חצי שקל של היום, ועבור עצמו ועל אשתו יתן את הערך של חצי שקל שהיה בזמנו של משה רבנו, והוא כמו שאמרנו בערך 15 ₪ (נכון לשנת תשנ"ח).

אין לתת מחצית השקל מכספי מעשר

כשאדם נותן מכספו מחצית השקל, הטוב ביותר הוא לתת לתלמידי חכמים או לעניים צנועים, ובלבד שלא יהיה בחשבון המעשר שאדם חייב להפריש מרווחיו. אם אדם יש לו כסף מעשר, ואומר אני אתן מכסף המעשר את המחצית השקל - לא! אלא את המחצית השקל יתן מכיסו, ואם רוצה להוסיף על זה אז יוכל להוסיף מכספי המעשרות שיש בברשותו.

נדר לתת צדקה במחשבה האם מתחייב?

אדם ששומע הלכות שקלים, וחושב לעצמו שהנה יש לו בביתו 100 ₪ וחושב לתת את זה לרבנים ולישיבה מסוימת - יש מי שאומר, שכיון שכתוב "כל נדיב לבו" הרי שמתחייבים בצדקה אפילו במחשבה בלב וחיוב לתת לאותה ישיבה. ויש מי שאומר, שהתחייבות במחשבה בלב אינה אלא בבית המקדש, אבל לסתם צדקה אם רק חשב אינו חייב בה. ובשו"ע הביא שתי דעות. הרמ"א כותב שחייב אפילו במחשבה, ומרן הביא שתי דעות, על כן אם יש לו אפשרות - עליו לתת את זה, ואם לא, יכול לסמוך על השיטה המקילה ויעשה התרת נדרים. אדם צריך תמיד לדעת שהמחשבה שלו תהיה זכה וברה, ולא סתם לחשוב מחשבות, ואם חושב עליו לקיים את מה שחשב לעשות, כמו שכתוב "וחושב - לעשות".

מחצית השקל בזמן המשיח

אנחנו מדברים על חצי שקל, והשאלה כמה יהיה בזמן שיבוא המשיח, ואמרנו שלכל הפחות יהיה כמו שהיה בזמנו של משה רבנו, אלא אם כן כשיבוא המשיח יעשו מטבעות חדשות וחצי שקל חדש ויעלה יותר יקר, ואז נראה איך תהיה.

על ידי יסורי הגלות צריך הקב"ה לפדות אותנו

כתוב בפרשת השבוע (פרשת משפטים, שמות כ"א, ז'): "וכי ימכר איש את פתו לאימה לא תצא פצאת העבדים". מבאר רש"י: "לא תצא כצאת העבדים - כיצאת עבדים כעניים שיוצאים בשן ועין, אבל זו לא תצא בשן ועין אלא עובדת שש או עד היובל או עד שתביא סימנין, וכל הקודם - קודם לחירותה ונותן לה דמי עינה או דמי שינה, או אינו אלא לא תצא כצאת העבדים בשש וביובל, ת"ל כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה, מקיש

השקלים שלהם. אמר הקב"ה, כבר הקדמתי שקליהם לשקליך, הרי עם ישראל כבר הפרישו מחצית השקל קודם לכן. המן הרשע רצה להשמיד להרוג ולאבד את כל עם ישראל, כולל גברים נשים וטף, ואם יאמר אדם שהחצי שקל שנותנים הוא כדי לבטל את אותם החצאי שקלים שרצה המן הרשע לשקול כדי לאבד את כל עם ישראל, כך יש להפריש את החצי שקל גם על קטנים ונשים. ולכן כתב הגהות מיימוניות שנהגו לתת גם על נשים וילדים. ונכון שעל זה אומר המגן אברהם שלא יודע למה, והוא כי בהלכה באמת לא מובא, אבל בדרש הרי כתוב וזה דין אחר.

חסך כסף והצטבר לו יותר מערך מחצית השקל

והנה, בזמנם שהיה ערך של חצי שקל האמיתי, שהוא כעשרה גרם כסף טהור, והוא כ-15 ₪ של ימינו (נכון לשנת תשנ"ח). ואם היה אדם עובד ועמל לפרנסתו ואין לו את הכסף הנדרש להוצאה זו. מה הוא עושה? בראש חודש ניסן לוקח קופה, ואומר לאשתו שבכל פעם שיש בברשותה פרוטה, שתניח אותה בקופה ההיא זכר למחצית השקל. וכך היתה מפרישה במשך שנה שלמה עד ראש חודש אדר בשנה שאחריה. והנה, בראש חודש אדר מכריזים על השקלים, ואותו אדם שעניו היו בראשו לוקח את הקופה, פותח אותה, וכשהוא סופר מגלה שיש בה יותר מהערך של מחצית השקל אותו גובים לבית המקדש. והשאלה מה יעשה אותו אדם באותו עודף? על זה נחלקו בית שמאי ובית הלל, לדעת בית שמאי הכל הולך לשקלים, שכיון שכבר אמר והוציא מפיו שכל הכסף הנאסף שם הוא לשם השקלים, הרי שהוקדשו לבית המקדש ולא יכול להקצות אותם לדברים אחרים, והכל שייך לשקלים. בית הלל אומרים שיש כאן הקדש בטעות, שהרי אם היה יודע במהלך השנה שכבר השלים את הערך של מחצית השקל, לא היה מוסיף עוד כסף! על כן אומרים בית הלל, שמחצית השקל עליו ועל אשתו יפריש והשאר חולין. ובמקביל, אם אדם לקח קופה ומפריש לתוכה פרוטה פרוטה, ואמר שכל מה שנאסף בקופה מוקדש לקורבן, ואחרי תקופה ספר וגילה שיש לו די לקנות בהמה לקורבן ועוד נשאר לו עודף, בזה מודים בית שמאי ובית הלל שכל הכסף כולו להקדש. ויש לדעת, שדין זה לא קיים אך ורק לתקופה בה היה בית המקדש קיים, אלא שייך גם לימינו, שכן יש אנשים שיש להם ילד קטן ומרגילים אותו לחסוך כסף, ונותנים לו מדי פעם קצת כסף ואומרים לו להניח אותו בתוך קופה מיוחדת ומספרים לו שזה בשביל התפילין של הבר מצוה שלו, וכן לציצית של הבר מצוה שלו. וכך בכל שבוע מכניס לקופה כסף, עד שבהגיעו לבר מצוה פותחים את הקופה לקנות תפילין ומגלים שיש עודף; לא יאמר האב או הילד אקנה תפילין פשוטים ויישאר עודף לקנות מה שאני רוצה - אלא כיון שאמר שהכסף הזה הוא בשביל תפילין, עליו לקנות בכסף זה תפילין מהודרות וטלית מהודרת, ואחר כך אם בכל זאת ישאר לך כסף, עליך לשאול רב שיאמר לך מה לעשות עם הכסף העודף. ולהלכה, בכסף הזה קונים תפילין לילד אחר יתום, ובלבד שלא יצא הכסף הזה לחולין, מפני שזה שונה מהחצי שקל, שכן בחצי שקל התורה קבעה את הערך של הסכום הנדרש ולא מעבר לזה, אבל כאן אין לדעת מראש את ערכם של תפילין מהודרות, ועל כן אנחנו אומרים שהכל נהפך לקודש.

האם אמירת "זכר למחצית השקל" חשובה הקדש?

היה בירושלים רב גדול, היו קוראים לו רבי צחק שוורץ. הוא היה פעם לבית הכנסת חורבת רבי יהודה החסיד, התפלל שם וראה שנותנים חצי שקל. הלך לבית הכנסת של רבי יוחנן בן זכאי של הספרדים וראה שגם הם נותנים מחצית השקל. הוא הפך ועלמות ואמר שגם אצל הספרדים וגם אצל האשכנזים עושים שלא כדין ואיטור בידם. לטענתו, איך אומרים "זכר למחצית השקל", והרי באמירה זו נהפך הכסף לקודש! הרי מחצית השקל הוא לבית המקדש, ואין בימינו בית המקדש, אם כן שמה יצטרכו לגנוז את הכסף הזה או לקבור אותו! או למאן דאמר יש לפדות אותו בפרוטה. אמרו, שלוקחים מטבע ששוויה חצי שקל ואומרים לכל אחד ואחד שמזכים אותו במצוה של מחצית השקל, ומוסיפים עליה עוד פרוטות. אמר להם, הרי הראשון כבר זכה במחצית השקל ואיך מזכה עוד לאחר? אמרו לו שמתכוונים לזכות גם לאחרים מלכתחילה. נעשה מזה רעש גדול. ובאמת, נכון הדבר, שיש במסכת סופרים דבר מאוד מעניין. כתוב שם כך: "כשנותן,

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

משפטים - תשנ"ח - מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

הקדוש ברוך הוא הבטחה, כי גאולת האומה הלז, לא תהיה כדרך אשר הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים, אלא בנסים מופלגים בפרסום בכל העולם והוא אומר לא תצא כצאת העבדים הרמוזים בתורה מבית עבדים וגו', שאז לא הפליא ה' פלאיו אלא באומה אחת, ועתה בכל העולם, והיו מלכים אומנים ושרותיהם וגו' וישתחוו כל מלכי ארץ ככתוב בספר ישעיה (מט כג):

קץ הסתום וקץ הגלוי

עוד אמר שם ה"אור החיים" הקדוש, שיש שני קיצים לישראל, יש האץ הסתום שהוא עד שיגיע הזמן ויש קץ של "אחישנה" - מה! והוא מבאר את ההבדל בין שני הקיצים הללו, וכותב כך: "ואומר אם רעה וגו' - יתבאר על פי מאמר הזוהר (ח"ב ז: קפט) כי תשתנה גאולת ישראל אם תהיה באמצעות מעשיהם הטובים, לאם תהיה לצד השלמת קץ הסתום, כי אם תהיה באמצעות הכנת ישראל, יבא הגואל מלאך ה' פירוש אפילו אם תהיה רעה וראשו בשמים, ואם לצד הקץ, וישראל לא ראויים לו, עליו נאמר (זכריה ט"ו, ט"ב) בני ורוכב על חמור, והוא אומר כנגד ביאת הגואל לצד הקץ, הגם שאין ישראל ראויים לו, אם רעה וגו', פירוש אפילו אם תהיה רעה בעיני אדוניה, כשיגיע הקץ אשר קצב ליעדה, ולא באל"ף, ירצה שאינה ראויה ליעודיו כי היא רעה, אף על פי כן והפדה, פירוש פדיון וישג לה על כל פנים, אבל לא יהיה הדבר כדרך אם לא תהיה רעה בעת הגאולה, ואמר לעם נכרי וגו', פירוש כי לא לצמיתות יהיה המכר לעם נכרי הגם שיבגוד בה, כמאמר הכתוב (איוב כח, ג') קץ שם לחושך". הרי שיש שני אפשרויות, או שהגאולה תבוא כשהוא כעני רוכב על חמור, לא לפי הזכויות שלנו, ויש הגאולה שיכולה לבוא כמלאך ה' צבקות בשמחה ובצהלה. וכפי שכתב בהמשך, אנחנו אומרים רבנו של עולם, הגיעה הגאולה של ה"בעתה" וגם ה"אחישנה", ואומר כמה יש מצוות בעם ישראל, כמה לימוד תורה, כמה מעשים טובים! וגם אם אין - "והפדה", אתה תפדה אותנו מהצרות, ומהפחד ומהייסורים הקב"ה יפדה אותנו. ואז יעשה לה כמשפט הבנות, וכמו שאב עושה לבתו כשהוא מחתן אותה שהוא קונה לה דברים יפים ויקרים כראוי ונאות להביא לכלה שמביא לה כ"ד קישוטי כלה, כך גם אנחנו מבקשים כ"ד קישוטי כלה. ועל זה אומר האור החיים הקדוש שאמנם הפשט הוא כפי שכתוב בתורה וכפי שאמרנו, אבל יש מהם לרמוז על הגאולה העתידה.

שזכה לגאולה כמו עבד עברי

גם אנחנו נאמר, נגיד כמו שהוא אומר - נגיד, רבנו של עולם, נמכרנו בגלות המר הזה ואנחנו לא נושענו! תן לנו משפט עבד עברי הרשום בכתוב, וכתוב כך: "אלה המשפטים אשר תשים לפניכם", וכתוב "מגיד דבריו ליעקב, חוקיו ומשפטי לישראל", מה זה "חוקיו ומשפטי", יגיד "חוק ומשפט לישראל! אלא אומר במדרש: "מגיד דבריו ליעקב - דברים של התורה, אומר הקדוש ברוך הוא, מה שאתם - עם ישראל - מקיימים את התורה, גם אני מקיים את התורה, זהו "חוקיו ומשפטי" של הקב"ה - זה לישראל. אז רבנו של עולם, הנה כתוב בהלכה! כתוב בחומש שלנו! כתוב בפרשה שלנו שהעבד עברי משתחרר, ואם לא - והפדה! אז יהי רצון שהקב"ה יפדה אותנו אם זה ב"בעתה" ואם זה "אחישנה" ואפילו כעני הרוכב על חמור. אנחנו אמנם רוצים שלא יהיה כעני הרוכב על חמור אלא אנחנו רוצים כמלאך שראשו מגיע השמימה, ואפילו אם לא מגיע לנו כמלאך אז שיהיה כעני הרוכב על חמור ובלבד שנגאל וזוכה לראות "כי עין בעין" וזוכה לשלם מחצית השקל ממש כדבעו בעתו ובזמנו לקרבנות בית המקדש, ושיהיה בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן.

פינת השואלים - השואל הראשון: ר' יהודה קליין מחיפה:

לימוד תורה שבע"פ לנשים ופחד הסקאדים

עבר טוב לכבוד הרב, ערב טוב לקהל המאזינים. יש לי שתי שאלות. שאלה אחת היא, אנחנו נמצאים בדרך שיותר ויותר נשים עוסקות ביותר ויותר מקצועות החל מרפואה, עריכת דין, מחשבים וכו'. מצד השני יש יותר תעוזה וחשק לנשים ללמוד תורה ותורה שבעל פה גם כן. השאלה היא, האם היום בדרונו, ובנוסף לזה שרוב המחנכות הן גם נשים, האם יש ללמד

עבריה לעברי לכל יציאותיו, מה עברי יוצא בשש וביובל, אף עבריה יוצאה בשש וביובל. ומהו לא תצא כצאת העבדים, לא תצא בראשי אברים כעבדים כנענים. יכול העברי יוצא בראשי אברים, ת"ל העברי או העבריה, מקיש עברי לעבריה - מה העבריה אינה יוצאה בראשי אברים אף הוא אינו יוצא בראשי אברים, "עכ"ל. אחרי כן כתוב: "אם רעה בעיני אדוניה אשר לו יעדה והפדה לעם נכרי לא ימשל למכרה כבדו בה". כלומר, לא האבא יכול למכור, ולא האדון יכול למכור, כי זה נקרא בגידה, כי אתה האבא לקחת את הבת שלך ומכרת אותה, וכן אתה לקחת בת מישראל ומכרת אותה - זה נקרא בגידה. במקום שתדאג לה לחתן אותה, רחמנות עליה, ובמקום זה אתה עוזב אותה, אתה כבר לא יכול למכור אותה. זה הפשט. ואחרי כן: "ואם לבנו ייעדנה כמשפט הבנות יעשה לה. אם אחרת יקח לו שארה כסותה ונענה לא יקח. ואם שלש אלה לא יעשה לה ונצאה חנם אין כסף", כלומר, שיכולה להשתחרר. אומר ה"אור החיים" הקדוש: "ונראה לפרש פרשה זו דרך רמז, על פי דבריהם (תנחומא מצורע ד) שאמרו שאין איש סתם אלא הקדוש ברוך הוא, דכתיב (לעיל טו, ג') ה' איש מלחמה ואמרו עוד לא זו ה' מחבב לכנסת ישראל עד שקראה בתו ז ומצינו שכינה הכתוב ענין הגלות בשם מכירה, דכתיב (שופטים ד ב) וימכור אותם ביד וגו' והנה לפי מה שקדם וצוה הכתוב על הקונה עבד עברי, שלא יעבוד אדם שש שנים, לזה קובל הכתוב בעד עם בני ישראל, למה נשתנה דינה מדין העבדים היוצאים בשש (הנה הרב של צפת [הגר"ש אליהו שליטיא] הזכיר, שמדין שחרור עבדים אנחנו צריכים מייד גאולה, שגם אנחנו צריכים להשתחרר), והוא אומר וכי ימכור איש את בתו לאמה, למה תגרע מדין העבדים אשר צוית שש שנים וגו', והוא אומר לא תצא כצאת העבדים בשביעית, ולמה נמכרה בגלות הקרב הזה זה לנו אלף ותרע"ב (זה היה בתקופה שלו - אנחנו עומדים כבר קרוב לאלפיים שנה), ואנחנו לא נושענו, ותן לנו משפט עבד עברי הרשום בכתוב". תן לנו משפט עבד עברי! שש שנים! שש שנים! שש מאות שנה! גמרנו! וממשיך שם: "וחזר הכתוב וטען אם רעה וגו' - פירוש אם עודנה במדרגת רשע שבשילו נמכרה דכתיב (ישעיה נ"א, א') הן בעונותיכם נמכרתם וגו', ואמרו בעיני אדוניה אשר וגו', פירוש כי הבת היקרה ישנה גם במדרגת כלה, כמאמר ספר קודש הקדשים ח שיר השירים, והוא אומר אדוניה אשר "לוי" יעדה, כי אותה יעד לכלה, וכתוב באל"ף אשר "לא" יעדה, פירוש הן עתה לא יעדה לצד מעשיה המכוערים, וטען הכתוב על זה והפדה! פירוש כי לא יוכר לה בחינת הרע בעודה מכורה ובעליה אדונים זרים, כי הם ימנעו מעשות טוב, ויכריחוה לעשות רעה בעיני אדוניה, ואין תשובת היותה רעה בגלות תשובה עד שתהיה גאולה, אז יוכר בה אם רעה אם לא, ומעתה אינו מן הדין שימכרנה לעם נכרי, על אשר תהיה רעה בעיניו, כל זמן שהוא בוגד בה, פירוש כל זמן מכירתה, אלא על אשר עשתה בימי שלותה לא היה עליה יד מושל נכרי". הנה פודים תמיד על ידי יסורים, והגלות הקשה היא מספיק ייסורים כדי לפדות אותנו. הנה במצרים היינו משועבדים מפחד אומה אחת בלבד, וה' פדה אותנו, היינו שקועים במ"ט שערי טומאה והוא גאל אותנו! הוציא אותנו! ואילו עכשו אנחנו בגלות, יש יהודים ברוסיה, מסכנים היהודים שם שיש יהודים נשואים עם יהודיות ויש שאינם נשואים ליהודיות ואז מתחילות הבעיות, זה הגלות בימי שלותה לא היה עליה יד מושל נכרי". הנה פודים תמיד על גדול, מסכנים! רק אין את הכח לעלות לארץ ישראל ולהתיישב כאן. ויש יהודים שנמצאות בצרות בשאר מקומות בעולם. אנחנו גם פה נמצאים בצרות, ובכל פעם מפתים אותנו ומבלבלים את המח שלנו, פעם חדר אטום ופעם דברים אחרים, ואנחנו פוחדים ורועדים! רבנו של עולם! בייסורים האלה תפדה אותנו! והפדה - תפדה אותנו! אנחנו בוטחים בקב"ה. אלו הדברים של ה"אור החיים" הקדוש עליו השלום. וז"ל: "או תרמונו הפרשה על זה הדרך, וכי ימכור איש - זה הקב"ה - את בתו, אומה הקדושה לאמה, פירוש להיות שכבר עברו גליות על ישראל, גלות מצרים גלות בבל וכו', וכולם לא נשתעבדו ישראל אלא לאומה אחת, ואין דבר זה סובב קריאת שם עבדות על ישראל, אבל בגלות החל שאנו בו עתה, משתעבדים ישראל לכל שבעים אומות, בכל מקום אשר שש עברי בזה הוא ושפל, וכל אחד בוזז וחוזר ליקוטי בתר ליקוטי, ודבר זה ניסה וסימן הוא בנסיון גדול וסימן מובהק והוא אומר לאמה, כי אומתינו בגלות זה קנתה שם אמה, ומעתה גם בבוא גאולתינו ופדיון נפשינו, כבר קנתה האומה שם עבדות, לזה אמר

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

משפטים - תשנ"ח - מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

ומיעודות למטרות שונות. אדם ששם כסף צדקה בקופה שרשום עליה שם מוסד מסוים, האם מותר לו לתת מהכסף המושם בקופה זו גם למוסדות אחרים ולמטרות אחרות בלימוד הלסוגיא של מסגרת השיעורים של אורות הכרמל הגענו להבנה שמוקד השאלה הוא, האם מרגע שהועח הכסף בקופה הביטית נחשב שהגיע ליד הגבאי או שעדיין הוא ברשות התורם ויכול לשנותו. תודה לכבוד הרב ולכל המסייעים בקודש.

תשובת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצוּק"ל

תבוא עליכם ברכת טוב כל העוזרים והמסייעים בפתיחת הלוויין שם. אנחנו, בשיעור, נקטנו בנושא הזה בקצה המזלג, הבאנו את מחלוקת בית שמאי ובית הלל אם אדם שם קופה ושם בפנים כסף של חצי שקל, אבל מכיון שאתם יושבים ולומדים, אני מבין, אז כדאי לכם ללמוד בפרק ד' הלכה ה' במשניות שקלים וברמב"ם פרק ג' על הלכה זו מחלוקת בית שמאי ובית הלל. אבל הלכה למעשה, אדם מקבל קופת צדקה, הקופה, הקופסה הזאת אם זה פח או פלסטיק, שייכת למוסד. אבל המקום של הקופה שייך לי. הבית שייך לי. כשבא האדם הזה ואומר לי אדוני אני רוצה לשים אצלך קופה ואני מסכים, כלומר, אני מסכים שהקופה תהיה במקום הזה, ואני "מקנה" את המקום הזה או "משאיל" את המקום הזה לבעל הקופה. ואני גם יכול לקחת את הקופה מכאן ולשים במקום השני ואני משאיר את המקום השני בהסכמתי. ברגע שאני שם את הכסף בתוך הקופה הקופה הזו היא "כליו של קונה" והוא כבר זכה בזה. איך אני אקח את זה ממנו בחזרה?! ואפילו אם אני לוקח את זה בשביל מוסד אחר מי מתיר? הרי בהסכמתי לקחתי את הקופה והרשיתי לו לשים את זה בבית שלי, והמקום כבר קנה, והכלי שלו, והכלי של הקונה ברשות הקונה - בקרקע באופן סמלי- זה שלו, והכסף שאני שם בתוך הקופה שייך לו. אבל אם אדם יש לו הרבה קופות, ואין לו כח לחלק בכל הקופות, לפני שהוא שם בקופה הוא אומר, אני שם בקופה הזאת כסף, ומה שיש בקופה הזאת אני אחלק אחר כך לכל הקופות. מראש אמר את זה. מראש חשב על זה. אז אם חשב על זה מראש לפני שהוא שם את הכסף, אז כבר כאילו שאני לא מקנה לו את הכסף הזה לבעל הקופה. ויותר מזה. יש אנשים רוצים לפרוט כסף ואין להם, אבל בקופה יש. אז הם פותחים ולוקחים פרוטות ומכניסים את הכסף לגדלם. בסדר. אין בזה בעיה, אין בזה שום בעיה. אבל לפעמים אדם לוקח את הפרוטות ואומר אני אשים את הכסף שלי אחר כך בקופה, זה לא. תשים צ'ק בתוך הקופה הזאת, ואם אתה רוצה לקחת כסף מהקופה בהלוואה מותר לך, אבל תשים צ'ק. אין לך צ'ק, שים נייר. "אני חייב בתוך הקופה הזו סכום כזה וכזה". ולא יגיד אני אזכור, אין אני אזכור. זה יצר הרע אומר לאדם שהוא יכול לקחת וישכח אחר כך. אחר כך כשבא הגובה שלה קופה יראה ניירות יאמר אדוני תראה כתוב שלקחת בהלוואה, תשלם לי את זה, אז תשלם את זה. ואם יאמר אדם אני שלמתי את הכסף אחר כך, על זה כתוב בגמרא בעניין פורים, ששאלו פעם אם אדם נתן כסף, אם יש לו כסף בכיס אם זה שייך לפורים או לעניים, ואמר כל הכסף שלי ושל העניים הכל יהיה לפורים זה בסדר גמור. לכן אדם צריך לדעת אם לא עשה את הדבר הזה, בעיה איזה כסף, סכום כסף צריך לשלם לקופה. אני חוזר על התשובה לשאלה. את ההלכה במקורה תלמדו במסכת שקלים. למעשה, הקופה, בעל הקופה - ברגע שהביא את זה אליי, ואני הסכמתי, אז הקרקע שייכת לו לעניין קניין וכששם את הכסף בקופה הוא זכה בזה. אבל אם לכתחילה אני שם את הכסף ואני אומר על דעת שאני לוקח את הכסף ואני אחלק את זה במקומות אחרים, מותר. וכן אם אדם יש לו קופה, הביאו לו קופה ושמו את זה אצלו והוא מחכה ולא בא בעל הבית מי שנתן את הקופה, והוא מחכה ומחכה והוא לא בא! חודש חודשיים, ואין לו מקום בשולחן כי הוא צריך למלאות קופות אחרות. אז אם רשום על הרופה תבת דואר או כתובת ישלח להם מכתב, רבותי, יש לי קופה מלאה כבר ואני מבקש מכם לבוא ולקחת אותה, ואם תוך חודש לא תבואו לקבל את זה אני אעשה בה מה שאני רוצה. למה אני לא אומר לשלוח את זה לחשבון? כי יכול להיות שהישיבה נסגרה, המוסד נסגר ולכן לא באו, אני גובה, לכן ישלח מכתב והם יכתבו לו ויגידו לו אדוני תביא את הכסף, תשלח את הכסף בדואר, והוא ישלח. אבל אם אחר חודש לא קיבל תשובה אז הוא לא חייב להשאיר את זה ומותר לו לקחת את הכסף הזה

נשים תורה שבעל פה. מעבר לסוגיות הספציפיות של אשה שחייבת בהן. והשאלה השניה היא במישור היותר אקטואלי, אנחנו נמצאים בתקשורת בפניקה של חורבן וסקאדים וכו', ומצד שני אנחנו אמונים על זה שלא יהיה חורבן שלישי, ואיך צריכים להתייחס לתקופה הזאת? תודה רבה.

תשובת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצוּק"ל

בנוגע לשאלה הראשונה. כתוב שיש הלכות שהאשה חייבת ללמוד אותן, ועל כן האשה מברכת בכל בוקר ברכת התורה: "אשר נתן לנו את תורתו". יש הרבה הלכות שאשה צריכה ללמוד יותר ממה שהבעל צריך ללמוד. הלכות מליחה, הלכות נדה, הלכות שבת, מוקצה, מה בבית להוציא ומה להשאיר, על זה אין מה לדבר. נגיד לדוגמא אשה מורה רוצה ללמד הלכות קרבנות. הרי היא לא כהנת, וגם אם תהיה כהנת הרי היא לא יכולה להקריב קרבנות, או שרוצה ללמד הלכות תפילין לילדים - אם זה ללמוד על מנת ללמד לתלמידים אחרים, כבר אמרו הפוסקים האחרונים בדרך רמז על הפסוק: "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל" - אם ה"בית יעקב", האשה - רוצה ללמד, אז "ותגיד לבני ישראל". זה דבר אחד. דבר שני, היתה תקופה שהנשים לא למדו תורה, ואפילו לא ידעו לקרוא אל"ף בי"ת. באה תקופה ההשכלה, ובאה תקופת הרפורמים והיה הרב הירש ע"ה שלחם נגדם בשצף קצף ואז הוא פתח לראשונה בית ספר לבנות ללמד אותן תורה. אמרו, איך אתה מלמד תורה לבנות? אמר: "על לעשות לה' הפרו תורתך" - הן תלמדנה כדי ללמד לאחרים כדי שתדענה מה להשיב. כך שבשני מישורים יכולה אשה היום ללמוד תורה. וברוך ה' שיש כמיהה לתורה ורצון וחשק ללמוד תורה. רק שהלימוד התורה שהנשים לומדות לא יהיה לא חשבון הבעל ולא על חשבון הילדים אלא מהזמן הפנוי שלה, ואת התורה שלומדת, אם היא רוצה ללמד לאחרים - תבוא עליה ברכה.

לשאלה השניה: תמיד מאיימים על עם ישראל, מפחדים את עם ישראל, כל אחד יש לו: "אמרו ללשונו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו", כל אחד יש לו לשון לדבר, אחד ברמה ואחד בגלוי, אחד בסתר ואחד בפרהסיא. כל אחד בצורה אחרת. והנה יש שני פסוקים. יש פסוק אחד "פחדו בציון חטאים", כלומר אסור לפחד. ופסוק שני אומר "אשרי אדם מפחד תמיד" והגמרא אומרת את בדברי תורה כתיב, אדם צריך לפחד שמה איכשל באישה. אבל לפחד מאומות העולם, אנחנו לא צריכים לפחד, אדרבה, אנחנו בוטחים בה' וחוסים בה' וישראל בטח בה' עזרם ומגינם הוא, כשאנחנו בוטחים בקב"ה וסומכים על הקב"ה, אז זה דבר חשוב מאוד, וזה הבטחון הכי גדול שיכול להיות. באים היום חלק מהמנהיגים שלנו ופעם אומרים יש פחד ופעם אומרים אין פחד, כל פעם משנים את עצמם, כל פעם לפי מה ששומעים בחדשות. לא צריכים לשמוע חדשות! מה יש לכם אתם, תהיו קשורים בקב"ה, כתוב "תפול עליהם אימתה לפחד, בגדול זרועך ידמו כאבן" ואפשר לומר את זה ישר והפוך, אימתה עליהם תפול. ואנחנו נתפפל להקב"ה ש"חרבם תבוא בלבם וקשתותם תשברנה", מה שהם רוצים לעשות, שיהיה להם שמה במקומם ושמה יהיו להם כל הנזקים. למרות שאנחנו לא צריכים להגיד שמה יהיה ימותו חס וחלילה, כמו שאמר הקב"ה "מעשי ידי טובעים בים" אבל הם להורגך השכם להורגו. ומהו "השכם להורגו"? הפשט השכם להורגו. אבל יש מי שאומר, לא, אלא "השכם" תשכים אתה לבוא מוקדם לבית הכנסת ושלא יגידו לך אסור לך, יש כמה מסכנים בשועפאת אמרו לי בבוקר שהם פוחדים לקום ולהתפפל, לא! השכם! תלך להתפלל ואז כל הנזקים והמזיקים וכל המחבלים כולם ימותו ויהרגו. ויהי רצון שיהיה בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן.

השואל השני מטירת הכרמל: הרב אליה סרור, יו"ר עמותת "אורות הכרמל".

אם ניתן להחליף כסף של קופת צדקה בבית למטרות שונות שלום לכבוד עטרת ראשו מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן שְׁלִיט"א. ברוך ה', זכינו לפתוח נקודה מקליטת שידורי הלוויין בטירת הכרמל בסיועם של מר אשר אברגיל מנכ"ל מעלה, מר אריה פרגיון ממלא מקום ראש העיר, ורוני אליהו יו"ר המועצה הדתית בעירנו. שאלתנו נשאלה על ידי אחד המתמידים בהשתתפות בשיעורים רבי דוד יפרח, השאלה היא בדין שינוי צדקה. ברוך ה' היום לכל יהודי יש בביתו מספר קופות צדקה השייכות למוסדות שונים

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

משפטים - תשנ"ח - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

ולחלק את זה לשיבות המתאימות בערך, אם זה לשיבה - לשיבה, אם זה לחלק לעניים - לעניים, באותו הדרך ובאותו התוכן של הקופה יקח ויחלק את זה את הכספים האלה.

לעמיד לבוא כתוב: 'ומלאה הארץ דעה', חכמה תהיה, עניות בשכל לא תהיה, וגם עניות לא תהיה בעולם מכיון שיהיה עושר ושפע בעולם. יהי רצון שנוכה לגאולה שלמה, "בצדקה תכוונני" ובזכות הצדקה נגאל, ויהי רצון שיהיה בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמון.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!
שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

